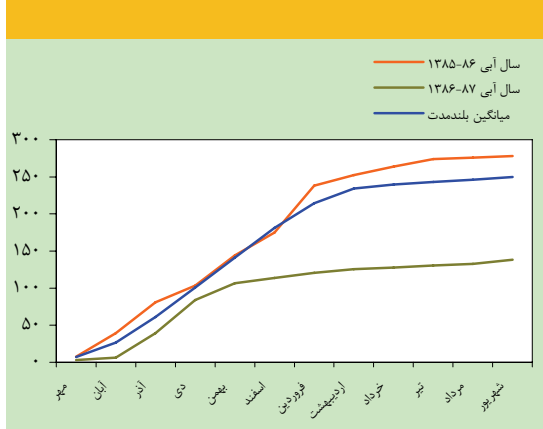

آبی گذشته ۵۰/۳ درصد و نسبت به میانگین بلندمدت (۳۹ ساله) ۴۴/۶ درصد کاهش داشت؛ به گونه‌ای که متوسط مقدار بارندگی در این سال، کمترین میزان بارش در طول ۴۰ سال گذشته بود. در این سال حجم جریان‌های سطحی آب نیز به ۴۱/۶ میلیارد متر مکعب رسید که نسبت به سال گذشته ۵۰ درصد و نسبت به متوسط بلندمدت ۵۵/۶ درصد کاهش نشان می‌دهد.

در سال مورد بررسی، تعداد سدهای مخزنی کشور که دارای آمار روزانه بهره‌برداری می‌باشند ۹۷ سد با حجم کل ۳۱/۷ میلیارد متر مکعب بود. در پایان سال آبی ۱۳۸۶-۸۷، فقط حدود ۳۱ درصد از حجم مخازن این سدها پر گردید. همچنین، حجم ذخایر مخازن سدها در سال آبی مورد بررسی در مقایسه با سال قبل حدود ۳۸/۱ درصد کاهش داشت.

نمودار ۳-۱- ارتفاع تجمعی بارندگی (میلی‌متر)

خشکسالی بسیار شدید و سرمازدگی محصولات کشاورزی در سال زراعی ۸۷-۱۳۸۶، تولید محصولات زراعی و باغی را با افت بسیار محسوسی در مقایسه با سال قبل مواجه نمود. کاهش شدید تولید محصولات زراعی و باغی سبب شد تا علی‌رغم افزایش تولید محصولات دامی و شیلات در سال ۱۳۸۷ نسبت به سال قبل، ارزش افزوده بخش کشاورزی در سال مورد بررسی نسبت به سال ۱۳۸۶ کاهش قابل ملاحظه‌ای داشته باشد.

در سال ۱۳۸۷، ارزش افزوده گروه کشاورزی به قیمت‌های ثابت (سال ۱۳۷۶) نسبت به سال قبل ۱۱/۸ درصد کاهش یافت که در مقایسه با رشد ارزش افزوده این گروه در سال ۱۳۸۶ نسبت به سال قبل از آن (۶/۴ درصد) کاهش زیادی نشان می‌دهد. افت ارزش افزوده بخش کشاورزی از دلایل اصلی کاهش تولید ناخالص داخلی کشور در سال مورد گزارش به شمار می‌رود.

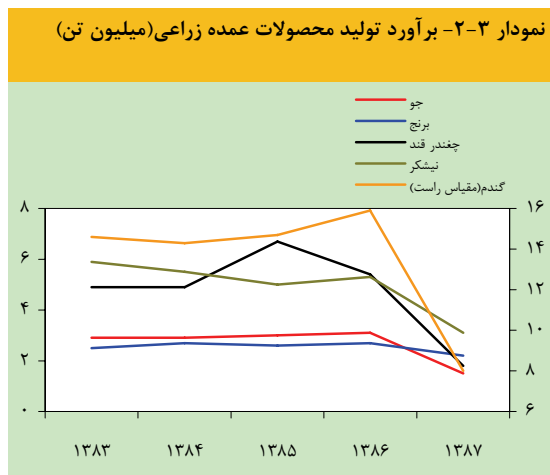
۳-۱- منابع آب

بنا بر گزارش وزارت نیرو، در سال آبی ۸۷-۱۳۸۶^(۱)، حجم بارندگی در کشور ۲۲۸ میلیارد متر مکعب (با میانگین ارتفاع ۱۳۸/۳ میلی‌متر در واحد سطح) بود که نسبت به سال

۱- منظور از سال زراعی و آبی ۸۷-۱۳۸۶، نیمه دوم سال ۱۳۸۶ و نیمه اول سال ۱۳۸۷ می‌باشد و به منظور اختصار، به جای عبارت «سال زراعی ۸۷-۱۳۸۶» سال ۱۳۸۷ بیان می‌گردد.

۲-۳- تولیدات زراعی و باغی

در سال زراعی مورد بررسی، مجموع تولید گروه غلات (گندم، جو، شلتوک برنج و ذرت دانه‌ای) با ۴۳/۹ درصد کاهش نسبت به سال گذشته به ۱۳/۵ میلیون تن رسید. در میان غلات، تولید گندم با ۴۹/۹ درصد کاهش نسبت به سال قبل به حدود ۸ میلیون تن رسید. همچنین، تولید جو، ذرت دانه‌ای و برنج به ترتیب با ۵۰/۱، ۲۴/۷ و ۱۸ درصد کاهش مواجه بود.

براساس آمار وزارت جهاد کشاورزی، در سال زراعی ۸۷-۱۳۸۶ حدود ۶۷/۷ میلیون تن انواع محصولات زراعی و باغی از اراضی و باغات کشور برداشت شد که نسبت به سال زراعی قبل ۲۴/۵ درصد کاهش نشان می‌دهد. از این میزان تولید، حدود ۵۴/۴ میلیون تن (۸۰/۳ درصد) محصولات زراعی بود که در مقایسه با سال قبل حدود ۲۶/۱ درصد کاهش داشت. همچنین، برآورد تولید محصولات باغی به میزان ۱۳/۴ میلیون تن بود که نسبت به سال زراعی قبل حدود ۱۷/۱ درصد کاهش یافت. کاهش نزولات جوی و بروز خشکسالی از دلایل اصلی کاهش تولید محصولات کشاورزی به ویژه محصولات دیم نظیر گندم بود. همچنین، سخت شدن شرایط آب و هوایی در زمستان سال زراعی مزبور و سرمازدگی محصولات به خصوص محصولات باغی از دیگر دلایل کاهش تولیدات کشاورزی به شمار می‌آید.

جدول ۱-۳- تولید و سطح زیر کشت محصولات عمده زراعی و باغی

(هزار هکتار - هزار تن)

درصد تغییر	۱۳۸۷		۱۳۸۶		
	تولید	سطح زیر کشت	تولید	سطح زیر کشت	
					گندم
-۴۹/۹	۷۹۵۷	۵۲۵۰	۱۵۸۸۷	۷۲۲۲	جو
-۵۰/۱	۱۵۴۷	۱۰۷۰	۳۱۰۴	۱۶۴۲	شلتوک برنج
-۱۸/۰	۲۱۸۴	۵۲۷	۲۶۶۴	۶۱۶	ذرت دانه‌ای
-۲۴/۷	۱۷۷۷	۲۴۳	۲۳۶۱	۳۰۷	پنبه
-۵/۵	۲۹۶	۱۲۴	۳۱۳	۱۲۵	چغندر قند
-۶۶/۲	۱۸۲۹	۵۴	۵۴۰۷	۱۶۰	نیشکر
-۴۱/۷	۳۰۹۷	۶۲	۵۳۱۵	۶۱	دانه‌های روغنی
-۱۷/۰	۵۲۲	۲۷۵	۶۲۹	۳۲۵	توتون و تنباکو
۴۳/۵	۱۷	۱۱	۱۲	۸	حبوبات
-۴۵/۴	۳۸۸	۶۹۷	۷۱۱	۹۵۷	سیب‌زمینی
۱۶/۹	۴۷۰۷	۱۷۷	۴۰۲۶	۱۴۹	پیاز
-۸/۲	۱۸۴۹	۵۰	۲۰۱۴	۵۹	پسته
-۳۱/۳	۱۹۲	۴۳۱	۲۸۰	۳۵۷	

ماخذ: وزارت جهاد کشاورزی

دومین سال پیاپی اتفاق افتاد از دلایل اصلی کاهش تولید محصولات زراعی- صنعتی بود. شایان ذکر است کاهش تولید چغندر قند در سال زراعی قبل به دلیل عدم تغییر قیمت خرید

در سال ۱۳۸۷، مجموع تولید محصولات زراعی- صنعتی با ۵۰/۷ درصد کاهش نسبت به سال زراعی قبل به حدود ۵/۸ میلیون تن رسید. کاهش چشمگیر تولید چغندر قند که برای

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۷

در سال ۱۳۸۷، تولید محصولات شیلات حدود ۵۶۲/۶ هزار تن بود که نسبت به سال قبل تغییر چندانی نداشت. ۶۰/۸ درصد از محصولات مذکور از آب‌های جنوب، حدود ۳۲/۶ درصد از محل آبی‌پروری و مابقی از آب‌های شمال صید شد. در سال مورد بررسی، سهم صید از آب‌های شمال و آبی‌پروری نسبت به سال قبل با کاهش مواجه شد، اما سهم تولید از محل آب‌های جنوب از افزایش برخوردار شد. در این سال میزان و ارزش صادرات محصولات مختلف شیلات به ترتیب ۲۴/۴ هزار تن و ۶۰/۱ میلیون دلار بود که نسبت به سال قبل به ترتیب ۲۷ و ۰/۸ درصد کاهش نشان می‌دهد. کاهش صادرات خاویار و میگو دلیل اصلی کاهش ارزش صادرات محصولات شیلات در سال مورد بررسی می‌باشد.

جدول ۳-۴- وضعیت تولید و صادرات شیلات
(ارزش: میلیون دلار) (وزن: هزار تن)

درصد تغییر	سال		تولید
	۱۳۸۷	۱۳۸۶	
*	۵۶۲/۶	۵۶۲/۴	آب‌های جنوب
۳/۸	۳۴۲/۰	۳۲۹/۶	آب‌های شمال
-۵/۶	۳۷/۰	۳۹/۲	آبی‌پروری
-۵/۲	۱۸۳/۶	۱۹۳/۷	
			صادرات
-۰/۸	۶۰/۱	۶۰/۶	ارزش
-۲۷/۰	۲۴/۴	۳۳/۴	مقدار

ماخذ: وزارت جهاد کشاورزی، سازمان شیلات ایران

۳-۴- خرید تضمینی محصولات عمده کشاورزی

به منظور تشویق کشاورزان به تولید محصولات اساسی کشاورزی، ایجاد تعادل در نظام تولید و حفظ سطح درآمد کشاورزان، خرید تضمینی محصولات کشاورزی همواره در سال‌های اخیر توسط دولت صورت گرفته است. در سال زراعی ۸۷-۱۳۸۶، با توجه به پیش‌بینی کاهش شدید تولید محصولات کشاورزی و افزایش بی‌سابقه قیمت‌های جهانی، قیمت خرید تضمینی اغلب محصولات کشاورزی افزایش زیادی

تضمینی چغندر قند و همچنین مشکلات کارخانجات قند و شکر در سال قبل از آن که عمدتاً ناشی از کاهش تعرفه واردات شکر بود، اتفاق افتاد. لیکن کاهش تولید چغندر قند در سال ۱۳۸۷ (به میزان ۶۶/۲ درصد) به دلیل خشکسالی و بحران کم‌آبی در این سال بود.

جدول ۳-۲- عملکرد محصولات عمده زراعی و باغی در واحد سطح (۱)
(کیلوگرم/هکتار)

درصد تغییر	سال		
	۱۳۸۷	۱۳۸۶	
-۳۱/۱	۱۵۱۵	۲۲۰۰	گندم
-۲۳/۵	۱۴۴۶	۱۸۹۱	جو
-۴/۲	۴۱۴۵	۴۳۲۶	شلتوک برنج
-۴/۸	۷۳۲۳	۷۶۹۱	ذرت دانه‌ای
-۵/۵	۲۳۷۶	۲۵۱۳	پنبه
۰/۲	۳۳۹۰۷	۳۳۸۴۰	چغندر قند
-۴۲/۱	۵۰۳۱۷	۸۶۸۷۵	نیسکر
-۱/۶	۱۹۰۰	۱۹۳۱	دانه‌های روغنی
۱۱/۶	۱۵۴۳	۱۳۸۳	توتون و تنباکو
-۲۵/۱	۵۵۷	۷۴۳	حبوبات
-۱/۸	۲۶۵۱۹	۲۷۰۱۴	سیب‌زمینی
۷/۸	۳۶۹۳۵	۳۴۲۷۳	پیاز
-۴۳/۰	۴۴۶	۷۸۴	پسته

ماخذ: وزارت جهاد کشاورزی

۱- ارقام عملکرد از نسبت ارقام کامل تولید به سطح زیر کشت محاسبه شده است.

۳-۳- تولیدات دامی و شیلات

براساس آمار وزارت جهاد کشاورزی، مجموع تولید محصولات دامی (گوشت قرمز، گوشت مرغ، شیر خام، تخم‌مرغ و عسل) در سال ۱۳۸۷ بالغ بر ۱۱۹۷۵ هزار تن گردید و نسبت به سال قبل ۵/۶ درصد رشد داشت. در این سال تولید کلیه محصولات دامی (بجز عسل) با افزایش همراه بود. در بین این محصولات، تولید گوشت مرغ از بیشترین افزایش (۶/۶ درصد) برخوردار بود و رشد تولید گوشت قرمز معادل ۰/۵ درصد بود.

جدول ۳-۳- تولید محصولات دامی (هزار تن)

درصد تغییر	سال		
	۱۳۸۷	۱۳۸۶	
۰/۵	۸۷۰	۸۶۶	گوشت قرمز
۶/۳	۸۷۷۲	۸۲۵۱	شیر خام
۶/۶	۱۵۶۵	۱۴۶۸	گوشت مرغ
۳/۴	۷۲۷	۷۰۳	تخم‌مرغ
-۱۳/۴	۴۱	۴۷	عسل
۵/۶	۱۱۹۷۵	۱۱۳۳۵	جمع کل

ماخذ: وزارت جهاد کشاورزی

جدول ۳-۵- قیمت خرید تضمینی محصولات کشاورزی (کیلوگرم/ریال)

درصد تغییر	سال		
	۱۳۸۷	۱۳۸۶	
۳۶/۶	۲۸۰۰	۲۰۵۰	گندم
۸/۶	۱۶۵۰	۱۵۲۰	جو
۸۳/۸	۱۲۵۰۰	۶۸۰۰	برنج خزر، فجر و ساحل
۸/۷	۵۰۰	۴۶۰	چغندر قند

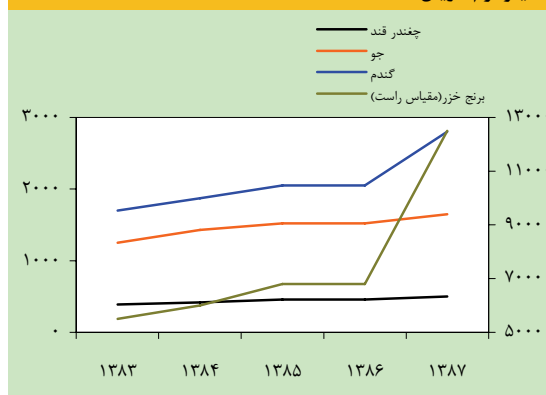
ماخذ: مصوبات هیات وزیران

۳-۵- یارانه پرداختی

براساس آمار وزارت امور اقتصادی و دارایی و سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان، در سال ۱۳۸۷ یارانه پرداختی بابت اقلام عمده کشاورزی ۶۳/۹ درصد نسبت به سال قبل افزایش یافت و به حدود ۶۹/۲ هزار میلیارد ریال رسید. دلیل این امر، افزایش پرداختی دولت از محل حساب ذخیره ارزی در قالب «قانون متمم بودجه سال ۱۳۸۷ کل کشور جهت تامین اعتبار مورد نیاز واردات کالاهای اساسی و ضروری و جبران خسارت ناشی از خشکسالی و سرمازدگی» بود. پرداخت‌های مزبور موجب افزایش سهم یارانه اقلام کشاورزی از کل یارانه پرداختی دولت از ۷۷/۲ درصد در سال ۱۳۸۶ به ۸۱ درصد در سال ۱۳۸۷ گردید.

داشت. در این راستا، قیمت خرید تضمینی محصولات راهبردی نظیر گندم، انواع برنج، ذرت، سویا، برگ سبزی چای و سیب‌زمینی از افزایش قابل توجهی برخوردار گردید، به گونه‌ای که افزایش قیمت خرید تضمینی اغلب این محصولات (بجز حبوبات) در سال ۱۳۸۷ بسیار بالاتر از نرخ تورم بود. در این میان، افزایش قیمت خرید تضمینی انواع برنج بین ۵۳/۱ تا ۸۹/۷ درصد بود.

نمودار ۳-۳- قیمت خرید تضمینی محصولات عمده کشاورزی (کیلوگرم-ریال)

جدول ۳-۶- میزان یارانه پرداختی بابت برخی از اقلام عمده کشاورزی

(میلیارد ریال)

سهم (درصد)	سال		درصد تغییر	سال		
	۱۳۸۷	۱۳۸۶		۱۳۸۷	۱۳۸۶	
۶۱/۷	۶۱/۸	۵۵/۹	۵۲۷۰۴/۹	۳۳۸۰۴/۲	کالاهای اساسی	
۴۴/۹	۴۴/۶	۵۷/۲	۳۸۳۶۸/۳	۲۴۴۱۵/۰	گندم و آرد	
۹/۱	۹/۶	۴۸/۰	۷۷۴۷/۰	۵۲۳۵/۴	برنج، روغن نباتی و قند و شکر	
۷/۷	۷/۶	۵۸/۶	۶۵۸۹/۶	۴۱۵۳/۸	شیر و فرآورده‌های آن	
۱۹/۳	۱۵/۴	۹۶/۰	۱۶۵۰۵/۰	۸۴۲۰/۶	نهادهای کشاورزی	
۱۳/۳	۱۵/۲	۳۷/۱	۱۱۳۶۲/۰	۸۲۸۹/۶	سم، بذر و کود شیمیایی	
۰/۰	۰/۲	-۱۰۰/۰	۰/۰	۱۳۱/۰	واکسن و داروهای دامی	
۶/۰	۰۰	θ	۵۱۴۲/۰	۰۰۰	سایر (۱)	
۸۱/۰	۷۷/۲	۶۳/۹	۶۹۲۰۹/۹	۴۲۲۲۴/۸	جمع یارانه پرداختی به اقلام کشاورزی	
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۵۶/۲	۸۵۴۳۳/۷	۵۴۶۸۳/۷	کل یارانه پرداختی	

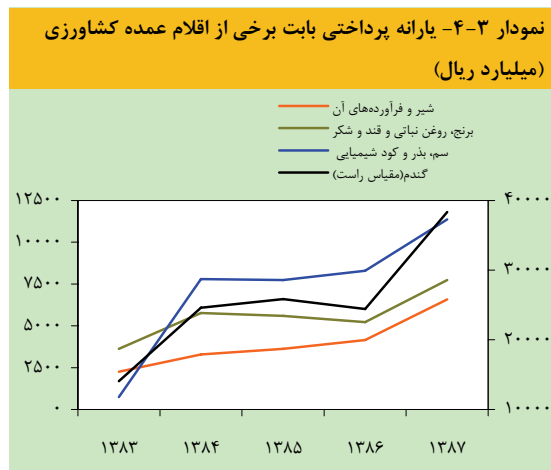
ماخذ: وزارت امور اقتصادی و دارایی و سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان
 ۱- شامل یارانه پرداختی به وزارت جهاد کشاورزی (از محل قانون متمم بودجه سال ۱۳۸۷) بابت خرید علوفه، دامپزشکی، تامین مکمل‌های دامی و غیره می‌باشد.

گروه‌های «سم، بذر و کود شیمیایی» و «برنج، روغن نباتی و قند و شکر» از کل یارانه پرداختی به ترتیب ۱۳/۳ و ۹/۱ درصد و سهم گروه «شیر و فرآورده‌های آن» ۷/۷ درصد بود. شایان ذکر است یارانه پرداختی به گروه «برنج، روغن نباتی و قند و شکر» و

در سال مورد بررسی، یارانه پرداختی بابت گندم با افزایش چشمگیر ۵۷/۲ درصد نسبت به سال قبل به ۳۸/۴ هزار میلیارد ریال رسید و همانند سال‌های گذشته، بیشترین سهم از کل یارانه پرداختی (۴۴/۹ درصد) را به خود اختصاص داد. سهم

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۷

گرفت که نسبت به سال ۱۳۸۶ به ترتیب ۴۵/۵ و ۲۱/۸ درصد کاهش نشان می‌دهد. افزایش قیمت جهانی کود شیمیایی و ثابت بودن یارانه آن از دلایل اصلی کاهش مقدار عرضه کود شیمیایی توسط دولت (شرکت خدمات حمایتی کشاورزی) در سال ۱۳۸۷ می‌باشد. همچنین، حذف یارانه و آزادسازی عرضه سموم از سال ۱۳۸۶ موجب کاهش عرضه آن توسط دولت شد. بر این اساس، بخشی از عرضه سموم توسط بخش خصوصی صورت گرفت.

«گندم» که در سال ۱۳۸۶ کاهش یافته بود، در سال ۱۳۸۷ افزایش یافت. در این سال یارانه پرداختی بابت «واکسن و داروهای دامی» قطع و میزان آن صفر گردید. همچنین، یارانه پرداختی به گروه «شیر و فرآورده‌های آن» که با اجرای طرح توزیع شیر در مدارس کل کشور در سال قبل افزایش یافته بود با افزایش ۵۸/۶ درصدی در سال ۱۳۸۷ مواجه شد.

علاوه بر این، در سال ۱۳۸۷ حدود ۳۵۱۵ میلیارد ریال از محل قانون متمم بودجه بابت خرید علوفه، انجام امور دامپزشکی، تامین مکمل‌های دارویی و ویتامین‌ها و نظایر آن پرداخت شد که حدود ۴/۱ درصد کل یارانه پرداختی دولت می‌باشد. مجموع یارانه پرداختی بابت نهاده‌های بخش کشاورزی از محل قانون متمم بودجه سال ۱۳۸۷ مبلغ ۸ هزار میلیارد ریال بود.

در سال ۱۳۸۷، توزیع کود شیمیایی توسط دولت با ۲/۱ درصد کاهش نسبت به سال گذشته به ۳۳۴۵/۸ هزار تن رسید. همچنین در این سال ۷/۸ هزار تن انواع سموم دفع آفات نباتی و ۱۴۵ هزار تن انواع بذر در اختیار کشاورزان قرار

کادر شماره ۱- قانون متمم بودجه سال ۱۳۸۷ کل کشور جهت تامین اعتبار مورد نیاز واردات کالاهای اساسی و ضروری و جبران خسارت ناشی از خشکسالی و سرمازدگی

مطابق ماده واحده قانون مزبور به دولت اجازه داده شد تا علاوه بر ارقام مندرج در بودجه سال ۱۳۸۷ کل کشور، معادل ۴۵ هزار میلیارد ریال از محل حساب ذخیره ارزی برداشت کرده و به نحو ذیل تخصیص دهد:

- ۱- مبلغ ۲۰ هزار میلیارد ریال جهت خرید و واردات کالاهای اساسی و ضروری براساس تصویب‌نامه هیات وزیران.
- ۲- مبلغ ۲۵ هزار میلیارد ریال جهت حمایت از خسارت‌دیدگان، بهره‌برداران و تولیدکنندگان بخش کشاورزی کشور در برابر خسارت‌های ناشی از خشکسالی و سرمازدگی در تمامی استان‌های کشور براساس ردیف‌های زیر:
  - الف) تامین یارانه مورد نیاز نهاده‌های کشاورزی (اعم از باغی، زراعی، دامی و طیور): ۸ هزار میلیارد ریال؛
  - ب) تامین اعتبار به منظور پرداخت سود و کارمزد تسهیلات بانکی کشاورزان خسارت‌دیده برای امهال یک‌ساله اقساط سررسید شده: ۶ هزار میلیارد ریال؛
  - ج) پرداخت خسارت به کشاورزان خسارت‌دیده فاقد پوشش بیمه‌ای: ۲ هزار میلیارد ریال؛

ادامه کادر شماره ۱

د) افزایش اعتبار صندوق بیمه محصولات کشاورزی: ۲ هزار میلیارد ریال؛

ه) تامین اعتبار کمک‌های فنی و اعتباری اصلاح شیوه‌های آبیاری و توسعه آبیاری تحت فشار: ۳ هزار میلیارد ریال؛

و) تامین اعتبار به منظور تامین آب شرب مناطق شهری، روستایی و عشایری: ۴ هزار میلیارد ریال.

مطابق ارقام خزانه‌داری کل وزارت امور اقتصادی و دارایی، از مجموع ارقام پرداختی دولت به بخش کشاورزی در قالب قانون متمم بودجه، حدود ۸ هزار میلیارد ریال به صورت جاری، مبلغ ۷ هزار میلیارد ریال جهت پرداخت‌های عمرانی، حدود ۸ هزار میلیارد ریال یارانه نهاده‌ها به وزارت جهاد کشاورزی و مبلغ ۲ هزار میلیارد ریال به صندوق بیمه محصولات کشاورزی پرداخت شده است.

۳-۶- سرمایه‌گذاری دولت

اعتبارات ملی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برای تامین و توسعه منابع و تاسیسات آب در سال ۱۳۸۷ با ۵۳/۱ درصد افزایش نسبت به سال قبل به ۲۱/۹ هزار میلیارد ریال رسید و در مقایسه با فصل کشاورزی و منابع طبیعی از رشد و میزان تحقق بالاتری برخوردار بود. همانند سال‌های گذشته، برنامه تامین و عرضه آب (شامل طرح‌های مختلف سدسازی، شبکه‌های آبیاری و زهکشی و آبرسانی به شهرها و صنایع در سطح کشور) بیشترین سهم پرداختی به میزان ۷۶/۳ درصد را به خود اختصاص داد.

شایان ذکر است در سال ۱۳۸۷، علاوه بر اعتبارات عمرانی مصوب و هزینه‌های جاری که در قالب قانون بودجه سال ۱۳۸۷ کل کشور پرداخت شد، جهت تامین آب و علوفه استان‌های در معرض خشکسالی، طبق مصوبه دولت، مبلغ ۲۵۰۰ میلیارد ریال از محل ماده ۱۰ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت در نظر گرفته شد تا بخشی از زیان‌های ناشی از خشکسالی بی‌سابقه در بخش کشاورزی در این سال جبران گردد.

در سال ۱۳۸۷، مطابق آمار خزانه‌داری کل وزارت امور اقتصادی و دارایی، عملکرد اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای - ملی برای توسعه کشاورزی و منابع طبیعی و منابع آب با احتساب برنامه تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی حدود ۲۶/۳ هزار میلیارد ریال بود که نسبت به سال گذشته ۴۸/۷ درصد افزایش داشت. بدین ترتیب، از مجموع رقم مصوب اعتبارات ملی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای فصول مزبور در قانون بودجه کل کشور (به میزان ۳۱/۳ هزار میلیارد ریال)، حدود ۸۳/۸ درصد آن تحقق یافت که در مقایسه با میزان تحقق سال قبل (۷۷/۳ درصد) افزایش نشان می‌دهد.

اعتبارات پرداخت شده بابت طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای فصل کشاورزی و منابع طبیعی حدود ۴/۴ هزار میلیارد ریال بود که در مقایسه با سال قبل ۳۰/۲ درصد افزایش داشت. در این سال برنامه ساماندهی اراضی کشاورزی با ۳۴/۱ درصد، بیشترین سهم از اعتبارات فصل کشاورزی و منابع طبیعی را به خود اختصاص داد.

کادر شماره ۲- ماده ۱۰ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت و مصوبات هیات وزیران

مطابق ماده ۱۰ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، به دولت اجازه داده شده است برای پیش‌آگاهی‌ها، پیشگیری، امدادسانی، بازسازی و نوسازی مناطق آسیب‌دیده از حوادث غیرمترقبه از جمله سیل، زلزله، سرمازدگی، تگرگ، طوفان، پیشروی آب دریا، آفت‌های فراگیر محصولات کشاورزی و اپیدمی‌های دامی، اعتبار مورد نیاز را در لوایح بودجه سالانه منظور نماید.

همچنین، به دولت اجازه داده شده است در صورت وقوع حوادث غیرمترقبه از جمله خشکسالی، سیل و مانند آنها تا معادل یک درصد (۱٪) از بودجه عمومی هر سال را از محل افزایش تنخواه‌گردان خزانه موضوع ماده یک این قانون در قالب آیین‌نامه اجرایی مربوطه تامین و هزینه نماید.

با وقوع خشکسالی شدید و سرمازدگی محصولات کشاورزی در سال ۱۳۸۷ که با توجه به کاهش چشمگیر بارندگی در این سال بی‌سابقه بود، بخشی از منابع این ماده در جهت کاهش زیان ناشی از خشکسالی به کار گرفته شد.

بر این اساس، به منظور اتخاذ تصمیمات لازم برای کاهش آثار ناشی از خشکسالی در کشور، هماهنگی بین دستگاه‌های اجرایی و مدیریت مقابله با پدیده یاد شده، «ستاد خشکسالی» با مسئولیت معاون اجرایی رئیس‌جمهور و عضویت معاون برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری و وزرای کشور، نیرو، جهاد کشاورزی، بازرگانی، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، کار و امور اجتماعی، امور اقتصادی و دارایی، رئیس‌کل بانک مرکزی، رئیس دفتر مناطق محروم وزارت کشور و رئیس سازمان هواشناسی کشور تشکیل گردید.

مطابق تصمیم‌نامه مورخ ۱۳۸۷/۲/۱۵ دولت، استان‌های دچار خشکسالی^(۱) تعیین گردیدند و در مجموع اعتباری به میزان ۲ هزار میلیارد ریال از محل منابع ماده ۱۰ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت برای ۱۷ استان کشور مصوب گردید تا در جهت موارد ذیل هزینه گردد:

۱- اجرای طرح‌های اضطراری تامین آب شرب انسانی و دامی

۲- تهیه و تامین علوفه

۳- خرید دام

۴- تهیه و تامین تانکر آبرسانی ثابت و سیار.

علاوه بر این، مطابق تبصره ۲ مصوبه مذکور، اعتبار متمرکزی به میزان ۴۰۰ میلیارد ریال مصوب گردید تا به عنوان عملیات اضطراری خشکسالی در اختیار وزارتخانه‌های نیرو و جهاد کشاورزی (هریک مبلغ ۲۰۰ میلیارد ریال) قرار گیرد. همچنین، مصوب شد تا مبلغ ۱۰۰ میلیارد ریال جهت موارد خاص استان‌ها در اختیار دبیرخانه ستاد خشکسالی مستقر در وزارت کشور قرار گیرد.

۱- استان‌های فارس، خوزستان، خراسان جنوبی، کرمان، خراسان رضوی، ایلام، کهگیلویه و بویراحمد، کرمانشاه، بوشهر، هرمزگان، اصفهان، یزد، چهارمحال و بختیاری و سیستان و بلوچستان. همچنین، برای استان‌های خراسان شمالی، سمنان و لرستان اعتبار لازم فقط برای خرید علوفه در نظر گرفته شد.

جدول ۳-۷- اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای- ملی برای توسعه کشاورزی و منابع طبیعی و منابع آب (میلیارد ریال)

سال	سهم (درصد)		درصد تغییر	سال		
	۱۳۸۷	۱۳۸۶		۱۳۸۷	۱۳۸۶	
کشاورزی و منابع طبیعی	۴۳۶۸/۷	۳۳۵۶/۰	۳۰/۲	۱۶/۶	۱۹/۰	درصد تحقق
منابع آب	۲۱۹۰۸/۰	۱۴۳۱۰/۰	۵۳/۱	۸۳/۴	۸۱/۰	مبلغ مصوب
کل	۲۶۲۷۶/۷	۱۷۶۶۶/۰	۴۸/۷	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	درصد تحقق

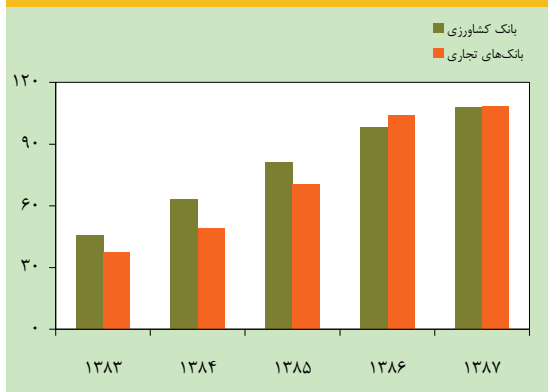
ماخذ: وزارت امور اقتصادی و دارایی و قانون بودجه سال ۱۳۸۷ کل کشور

۳-۷- تسهیلات بانکی

کشاورزی از کل تسهیلات اعطایی به بخش کشاورزی افزایش داشت. در این سال مانده تسهیلات اعطایی بانک‌ها و موسسات اعتباری غیردولتی به بخش کشاورزی نیز به ۹۵۱/۷ میلیارد ریال رسید که نسبت به پایان سال قبل از رشد قابل ملاحظه‌ای برخوردار بود و بیش از پنج برابر گردید.

در سال ۱۳۸۷، مانده تسهیلات اعطایی بانک‌ها و موسسات اعتباری به بخش‌های دولتی و غیردولتی کشاورزی با ۵/۷ درصد رشد به ۲۲۰/۵ هزار میلیارد ریال بالغ شد. از این میزان، سهم مانده تسهیلات بخش غیردولتی ۹۸/۴ درصد (۲۱۷/۱ هزار میلیارد ریال) بود.

نمودار ۳-۵- مانده تسهیلات اعطایی بانک‌ها به بخش غیردولتی کشاورزی (هزار میلیارد ریال)

در پایان اسفند ۱۳۸۷، مانده تسهیلات اعطایی بانک‌های تجاری به بخش کشاورزی به ۱۱۰/۴ هزار میلیارد ریال رسید که در مقایسه با سال قبل ۱/۹ درصد افزایش داشت. همچنین، مانده تسهیلات اعطایی بانک کشاورزی به بخش‌های دولتی و غیردولتی کشاورزی با ۹/۱ درصد افزایش نسبت به سال قبل به ۱۰۹/۲ هزار میلیارد ریال رسید.

بدین ترتیب، سهم بانک‌های تجاری از کل مانده تسهیلات اعطایی به بخش دولتی و غیردولتی کشاورزی از ۵۱/۹ درصد در سال ۱۳۸۶ به ۵۰/۱ درصد در سال ۱۳۸۷ کاهش یافت. این در حالی است که سهم مانده تسهیلات اعطایی بانک

جدول ۳-۸- مانده تسهیلات اعطایی بانک‌ها و موسسات اعتباری به بخش غیردولتی و دولتی کشاورزی (۱) (میلیارد ریال)

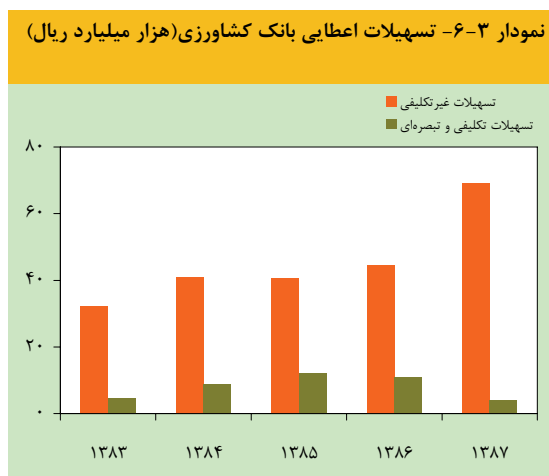
پایان سال	سهم (درصد)		درصد تغییر	پایان سال		
	۱۳۸۷	۱۳۸۶		۱۳۸۷	۱۳۸۶	
بخش غیردولتی	۲۰۲۰۳۳/۴	۹۶/۹	۷/۴	۲۱۷۰۷۳/۸	۹۸/۴	بخش غیردولتی
بانک‌های تجاری	۱۰۳۶۷۵/۰	۴۹/۷	۴/۳	۱۰۸۱۶۲/۷	۴۹/۰	بانک‌های تجاری
بانک کشاورزی	۹۸۱۹۳/۹	۴۷/۱	۹/۹	۱۰۷۹۵۹/۴	۴۹/۰	بانک کشاورزی
بانک‌ها و موسسات اعتباری غیردولتی	۱۶۴/۵	۰/۱	۴۷۸/۵	۹۵۱/۷	۰/۴	بانک‌ها و موسسات اعتباری غیردولتی
بخش دولتی	۶۵۱۷/۶	۳/۱	-۴۶/۹	۳۴۶۳/۸	۱/۶	بخش دولتی
بانک‌های تجاری	۴۶۵۵/۴	۲/۲	-۵۲/۲	۲۲۲۴/۷	۱/۰	بانک‌های تجاری
بانک کشاورزی	۱۸۶۲/۲	۰/۹	-۳۳/۵	۱۳۳۹/۱	۰/۶	بانک کشاورزی
جمع کل	۲۰۸۵۵۱/۰	۱۰۰/۰	۵/۷	۲۲۰۵۳۷/۶	۱۰۰/۰	جمع کل

۱- بدون احتساب سود و درآمد سال‌های آتی می‌باشد.

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۷

۱۸/۳ درصد افزایش نسبت به سال قبل به حدود ۲۹/۶ هزار میلیارد ریال رسید. در این سال تسهیلات اعطایی به بخش دامداری و دامپروری نیز با ۵۰/۹ درصد افزایش نسبت به سال قبل همراه بود و پس از زراعت و باغداری، بیشترین سهم از تسهیلات پرداختی به این فعالیت (۲۹/۱ درصد) اختصاص داشت. در این سال تسهیلات پرداختی توسط بانک کشاورزی در همه فعالیت‌ها نسبت به سال قبل با افزایش مواجه بود. بیشترین افزایش به میزان ۸۱/۶ درصد مربوط به فعالیت شیلات و آبیان بود.

بررسی تسهیلات اعطایی بانک کشاورزی برحسب مدت زمان بازپرداخت نشان می‌دهد برخلاف سال‌های گذشته که بیشترین میزان تسهیلات اعطایی این بانک به صورت کوتاه‌مدت بود، این تسهیلات در سال ۱۳۸۷ کمترین سهم را دارا بود و مبلغ آن نسبت به سال قبل ۵۷/۷ درصد کاهش داشت؛ به گونه‌ای که سهم تسهیلات با بازپرداخت کوتاه‌مدت از مجموع کل تسهیلات پرداختی ۱۴/۹ درصد بود که در مقایسه با سهم مزبور در سال قبل (۴۷/۵ درصد) کاهش زیادی نشان می‌دهد. در مقابل، سهم تسهیلات با بازپرداخت بلندمدت به صورت چشمگیری افزایش یافت.

براساس گزارش بانک کشاورزی در سال مورد بررسی، این بانک در مجموع حدود ۷۴/۵ هزار میلیارد ریال در قالب تسهیلات غیرتکلیفی، تکلیفی، وجوه اداره شده و قراردادهای به کشاورزان پرداخت نمود که ۳۴/۴ درصد نسبت به سال قبل افزایش داشت. از کل تسهیلات پرداختی توسط بانک کشاورزی ۹۴/۷ درصد (۷۰/۵ هزار میلیارد ریال) در قالب تسهیلات غیرتکلیفی و مابقی (۵/۳ درصد) در قالب تسهیلات تکلیفی، وجوه اداره شده و قراردادهای پرداخت شد. سهم‌های مزبور در سال گذشته به ترتیب ۸۰/۳ و ۱۹/۷ درصد بود.

ترکیب تسهیلات پرداختی بانک کشاورزی برحسب عقود اسلامی در سال ۱۳۸۷ نشان‌دهنده سهم بالای عقد فروش اقساطی در میان سایر عقود است. در این سال حدود ۴۵/۶ هزار میلیارد ریال تسهیلات در قالب عقد فروش اقساطی پرداخت شد که ۶۱/۳ درصد از کل تسهیلات را به خود اختصاص داد و نسبت به عملکرد سال ۱۳۸۶ از ۷۲/۳ درصد افزایش برخوردار گردید. در این سال بالاترین رشد تسهیلات پرداختی در قالب عقد جعاله بود که نسبت به سال قبل بیش از ۱۳ برابر شد و به رقم ۱۹۰۱/۴ میلیارد ریال رسید. همچنین، تسهیلات پرداختی در قالب عقود مضاربه و اجاره به شرط تملیک در این سال افزایش داشت. در مقابل، تسهیلات پرداختی در قالب عقود قرض‌الحسنه، مشارکت مدنی، سلف و خرید دین با کاهش مواجه بودند.

بررسی ترکیب تسهیلات اعطایی بانک کشاورزی از نظر نوع مصرف نشان می‌دهد که همانند سال‌های گذشته، پرداخت‌های بانک بابت فعالیت زراعت و باغداری بالاترین سهم (۳۹/۸ درصد) از کل تسهیلات را به خود اختصاص داد و با

جدول ۳-۹- تسهیلات اعطایی بانک کشاورزی برحسب مدت زمان بازپرداخت

(میلیارد ریال)

سهام (درصد)	سال	درصد تغییر	سال	
			۱۳۸۶ ▲	۱۳۸۷
۱۳۸۷	۱۳۸۶			
۱۴/۹	۴۷/۵	-۵۷/۷	۱۱۱۲۹/۴	۲۶۳۳۱/۲
۲۸/۴	۳۷/۷	۱/۱	۲۱۱۲۷/۷	۲۰۹۰۶/۷
۵۶/۷	۱۴/۸	۴۱۶/۶	۴۲۲۳۶/۴	۸۱۷۵/۶
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۳۴/۴	۷۴۴۹۳/۵	۵۵۴۱۳/۵

ماخذ: بانک کشاورزی

۳-۸- بیمه محصولات کشاورزی

پرورش آبریان آسیب دید و صندوق بیمه به این خسارت دیدگان در مجموع ۷۳۷/۶ میلیارد ریال غرامت پرداخت کرد که در مقایسه با سال قبل حدود ۸/۰ درصد افزایش داشت. در این سال همچنین ۲/۵ میلیون هکتار از اراضی منابع طبیعی (عملیات اصلاحی مراتع، طرح‌های مرتع‌داری، جنگلداری و آبخیزداری) تحت پوشش بیمه قرار گرفت. از این میزان اراضی بیمه شده، حدود ۱/۷ میلیون هکتار خسارت دید و صندوق بیمه ۱۵/۱ میلیارد ریال غرامت به خسارت‌دیدگان مذکور پرداخت کرد. مجموع خسارت پرداختی توسط صندوق بیمه محصولات کشاورزی در سال زراعی ۱۳۸۶-۸۷ حدود ۴/۰ هزار میلیارد ریال بود که در مقایسه با سال زراعی قبل به میزان ۶۷/۴ درصد افزایش داشت. خشکسالی شدید و زیان‌های وارده ناشی از آن از دلایل اصلی افزایش میزان خسارت و غرامت پرداختی توسط صندوق بیمه در این سال بود.

براساس گزارش صندوق بیمه محصولات کشاورزی، در سال زراعی ۸۷-۱۳۸۶، حدود ۳/۵ میلیون هکتار از اراضی زیر کشت بیش از ۵۰ نوع محصول زراعی و باغی در برابر زیان‌های ناشی از عوامل قهری و طبیعی تحت پوشش بیمه این صندوق قرار گرفت. وسعت اراضی تحت پوشش نسبت به سال قبل ۳۴/۳ درصد کاهش داشت. از مجموع اراضی زراعی و باغی بیمه شده، حدود ۲/۶ میلیون هکتار دچار خسارت شد و صندوق بیمه بابت آن ۳۲۶۰ میلیارد ریال غرامت پرداخت نمود که در مقایسه با رقم سال قبل ۹۰/۵ درصد افزایش نشان می‌دهد.

در سال زراعی مورد بررسی، تعداد ۹/۸ میلیون واحد دام، حدود ۵۱۲ میلیون قطعه طیور و حدود ۵۰ میلیون متر مربع مرکز پرورش آبریان نیز تحت پوشش صندوق بیمه محصولات کشاورزی قرار گرفت. از این مقدار، تعداد ۸۹۴ هزار واحد دام، حدود ۳۸/۰ میلیون قطعه طیور و ۱۴/۱ میلیون متر مربع از مراکز

جدول ۳-۱۰- اراضی زراعی و باغی بیمه شده و خسارت پرداخت شده به کشاورزان

سهم درصد تغییر (درصد)	سهم درصد تغییر (درصد)	سهم درصد تغییر (درصد)	سطح اراضی بیمه شده (هزار هکتار)		سطح اراضی خسارت دیده (هزار هکتار)		سهم درصد تغییر (درصد)	سهم درصد تغییر (درصد)	سهم درصد تغییر (درصد)	سهم درصد تغییر (درصد)		
			▲ ۸۵-۸۶	۸۶-۸۷	▲ ۸۵-۸۶	۸۶-۸۷						
۳۶/۸	۱۶۹/۹	۱۲۰۰	۴۴۵	۵۸/۴	۵۴/۵	۱۵۰۵	۹۷۵	۵۴/۰	-۴۹/۱	۱۹۱۹	۳۷۷۰	گندم
۳/۸	۵۹/۵	۱۲۴	۷۸	۲/۱	۲۵/۴	۵۴	۴۳	۵/۴	۸/۲	۱۹۲	۱۷۷	برنج
۶/۷	۲۸۹/۰	۲۱۸	۵۶	۱۲/۱	۱۳۳/۹	۳۱۱	۱۳۳	۱۰/۸	-۷/۸	۳۸۳	۴۱۵	جو
-۰/۲	-۶۲/۴	۸	۲۱	-۰/۲	-۵۱/۱	۴	۹	۰/۹	-۶۸/۷	۳۲	۱۰۳	چغندر قند
۱/۵	۳/۲	۴۹	۴۷	۲/۰	-۲۴/۷	۵۱	۶۸	۲/۷	-۵۰/۴	۹۷	۱۹۷	کلزا
۸/۹	۱۰۵/۶	۲۹۲	۱۴۲	۱/۹	-۲۶/۵	۴۹	۶۷	۱/۵	-۳۰/۰	۵۴	۷۷	پسته
۴۲/۰	۴۸/۴	۱۳۶۹	۹۲۳	۲۳/۳	۱۰۶/۵	۶۰۱	۲۹۱	۲۴/۶	۳۱/۸	۸۷۴	۶۶۳	سایر
۱۰۰/۰	۹۰/۵	۳۲۶۰	۱۷۱۱	۱۰۰/۰	۶۲/۵	۲۵۷۶	۱۵۸۵	۱۰۰/۰	-۳۴/۳	۳۵۵۰	۵۴۰۲	جمع

ماخذ: صندوق بیمه محصولات کشاورزی

گزارش اقتصادی و ترانزنامه سال ۱۳۸۷

مقداری عملکرد این شرکت‌ها، جایگزینی خرید محصولاتی نظیر ذرت، سویا و سیب‌زمینی به جای خرید تضمینی گندم در این سال بود؛ ضمن اینکه مقادیر خرید سایر محصولات نیز کاهش داشت.

در سال ۱۳۸۷، میزان وام پرداختی توسط شرکت‌های تعاونی روستایی، زنان و کشاورزی و همچنین اتحادیه‌های مرتبط به ترتیب حدود ۷۷/۹ و ۳۲/۱ میلیارد ریال بود که در مقایسه با سال قبل کاهش قابل ملاحظه‌ای به ترتیب به میزان ۶۷ و ۷۹/۷ درصد داشت. این در حالی است که در سال قبل نیز وام پرداختی توسط شرکت‌ها و اتحادیه‌های تعاونی روستایی، زنان و کشاورزی کاهش زیادی داشت.

۳-۱۰- بازرگانی خارجی در بخش کشاورزی

۳-۱۰-۱- صادرات

براساس آمار گمرک جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۸۷، مقدار ۳۳۶۱/۳ هزار تن محصولات مختلف کشاورزی به ارزش ۳۵۱۸/۲ میلیون دلار به خارج از کشور صادر شد که از لحاظ وزن و ارزش به ترتیب ۲۱/۲ و ۳/۹ درصد نسبت به سال قبل کاهش داشت. در این سال صادرات کالاهای کشاورزی ۱۰/۱ درصد از وزن و ۱۹/۲ درصد از ارزش کل صادرات غیرنفتی را به خود اختصاص داد که در مقایسه با ارقام مشابه سال گذشته (به ترتیب ۱۳/۳ و ۲۳/۹ درصد) نشان‌دهنده کاهش سهم صادرات کالاهای کشاورزی و صنایع تبدیلی می‌باشد.

در بین گروه‌های مختلف کالاهای کشاورزی، صادرات خشکبار با ۳۶/۷ درصد کاهش در ارزش و ۳۹/۷ درصد کاهش در وزن، بیشترین کاهش را نسبت به سال گذشته داشت. در سال مورد بررسی، همه زیرگروه‌های خشکبار به ویژه

۳-۹- عملکرد شرکت‌ها و اتحادیه‌های تعاونی روستایی،

زنان و کشاورزی

براساس گزارش سازمان مرکزی تعاون روستایی، تا پایان سال ۱۳۸۷ در مجموع ۵۳۱۱ شرکت تعاونی روستایی، زنان و کشاورزی در کشور فعال بودند. شرکت‌های مزبور حدود ۵/۶ میلیون نفر از روستاییان را تحت پوشش خود قرار داده و از نظر تعداد افزایش اندکی یافتند، لیکن از نظر اعضا در مقایسه با سال قبل ۰/۸ درصد کاهش داشتند.

در سال ۱۳۸۷، تعداد اتحادیه‌های روستایی و کشاورزی شهرستان و شرکت‌های عضو به ترتیب به ۳۷۴ و ۴۰۰۶ رسید که در مقایسه با ارقام مشابه سال قبل به ترتیب ۲/۵ درصد افزایش و ۰/۱ درصد کاهش نشان می‌دهد.

جدول ۳-۱۱- وضعیت شرکت‌ها و اتحادیه‌های

تعاونی روستایی، زنان و کشاورزی

درصد تغییر	سال		شرکت‌ها
	۱۳۸۷	۱۳۸۶	
			شرکت‌ها
*	۵۳۱۱	۵۳۰۹	تعداد
-۰/۸	۵۶۰۵	۵۶۴۸	تعداد اعضا(هزار نفر)
۵۸/۸	۱۸۰۰/۰	۱۱۳۳/۰	میزان سرمایه(میلیارد ریال)
-۶۷/۰	۷۷/۹	۲۳۶/۱	میزان وام پرداختی(میلیارد ریال)
			اتحادیه‌ها
۲/۵	۳۷۴	۳۶۵	تعداد
-۰/۱	۴۰۰۶	۴۰۱۱	تعداد شرکت‌های عضو
۱۷/۰	۳۴۹/۰	۲۹۸/۱	میزان سرمایه(میلیارد ریال)
-۷۹/۷	۳۲/۱	۱۵۸/۴	میزان وام پرداختی(میلیارد ریال)

ماخذ: سازمان مرکزی تعاون روستایی

در سال مورد بررسی، شرکت‌های تعاونی روستایی ۱۳۵۸/۹ هزار تن انواع محصولات کشاورزی به ارزش ۲۶۶۹/۹ میلیارد ریال را با قیمت‌های تضمینی خریداری کردند که از لحاظ مقدار با ۵۲/۱ درصد کاهش و از نظر ارزش با ۷۲/۹ درصد افزایش نسبت به سال قبل مواجه بود. دلیل اصلی کاهش

فصل ۳ کشاورزی

محصولات دامی در سال مورد بررسی از نظر وزن صادرات با کاهش مواجه بودند. بررسی زیرگروه‌های فرعی محصولات دامی نیز نشان می‌دهد بجز زیرگروه فرعی پوست که ۶/۶ درصد نسبت به سال گذشته کاهش داشت، سایر زیرگروه‌های فرعی این گروه افزایش داشته‌اند و بیشترین افزایش مربوط به زیرگروه تخم‌مرغ به میزان ۹۷/۱ درصد بوده است. در سال ۱۳۸۷، میانگین ارزش هر تن کالای کشاورزی صادر شده با ۲۱/۹ درصد افزایش نسبت به سال قبل به ۱۰۴۶/۷ دلار رسید.

پسته و مغز پسته، کشمش و بادام و مغز بادام با کاهش در مقدار و ارزش مواجه گردیدند. کاهش مزبور سبب شد تا سهم ارزشی خشکبار در صادرات کالاهای کشاورزی از ۴۳ درصد در سال ۱۳۸۶ به ۲۸/۳ درصد در سال ۱۳۸۷ کاهش یابد. در این سال صادرات محصولات نباتی با سهمی معادل ۵۹/۶ درصد از وزن و ۲۹/۳ درصد از ارزش بالاترین سهم از نظر ارزش و وزن را در بین صادرات محصولات کشاورزی داشت. شایان ذکر است همه زیرگروه‌های اصلی بخش کشاورزی بجز زیرگروه

(وزن: هزار تن)		جدول ۳-۱۲- صادرات محصولات کشاورزی				(ارزش: میلیون دلار)
درصد تغییر		۱۳۸۷		۱۳۸۶		
وزن	ارزش	وزن	ارزش	وزن	ارزش	
-۳۹/۷	-۳۶/۷	۳۰۹/۳	۹۹۶/۵	۵۱۲/۶	۱۵۷۴/۲	خشکبار
-۱۸/۴	۲۳/۱	۲۰۰۴/۱	۱۰۳۲/۰	۲۴۵۵/۶	۸۳۸/۶	محصولات نباتی
۱۴/۱	۳۴/۴	۲۶۳/۸	۶۵۱/۱	۲۳۱/۳	۴۸۴/۵	محصولات دامی
-۲۱/۷	۳/۴	۲۴/۱	۵۹/۷	۳۰/۸	۵۷/۷	محصولات دریایی
-۲۶/۵	۱۰/۴	۷۵۹/۹	۷۷۹/۰	۱۰۳۳/۴	۷۰۵/۸	محصولات صنایع تبدیلی
-۲۱/۲	-۳/۹	۳۳۶۱/۳	۳۵۱۸/۲	۴۲۶۳/۷	۳۶۶۰/۹	صادرات کالاهای کشاورزی
-۲۳/۸	-۱۹/۷	۱۰/۱	۱۹/۲	۱۳/۳	۲۳/۹	سهم کالاهای کشاورزی از کل صادرات غیرنفتی

ماخذ: آمار بازرگانی خارجی کشور- گمرک جمهوری اسلامی ایران

۳-۱۰-۲- واردات

کل کالاهای وارداتی به کشور را تشکیل داد که در مقایسه با نسبت‌های سال قبل افزایش زیادی داشت. در سال مورد بررسی، میانگین ارزش هر تن کالای کشاورزی وارداتی ۵۰۵/۱ دلار بود که نسبت به رقم مشابه سال گذشته (۴۹۶/۴ دلار) ۱/۸ درصد افزایش نشان می‌دهد.

واردات گندم در سال ۱۳۸۷ حدود ۵/۹ میلیون تن بود که در مقایسه با سال قبل افزایش چشمگیری داشت. واردات جو نیز از نظر وزن و ارزش در این سال افزایش زیادی داشت و بیش از ۶ برابر شد. همچنین، واردات ذرت با ۶۵/۷

مطابق آمار گمرک جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۸۷، حدود ۱۸/۱ میلیون تن محصولات کشاورزی به ارزش ۹/۱ میلیارد دلار وارد کشور شد که در مقایسه با سال قبل از نظر وزن ۶۶/۲ درصد و از نظر ارزش ۶۹/۱ درصد افزایش داشت. تامین مازاد تقاضای ناشی از کاهش تولید محصولات کشاورزی به ویژه غلات (عمدتاً گندم) در کشور از یک سو و افزایش قیمت جهانی غلات از سوی دیگر، دلیل اصلی افزایش وزن و ارزش واردات در سال ۱۳۸۷ بود. واردات کالاهای کشاورزی ۱۶/۳ درصد از ارزش و ۴۱ درصد از وزن

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۷

محصول گندم با سهمی معادل ۳۲/۷ درصد، بیشترین مقدار واردات را داشته و سهم کالاهای ذرت و قند و شکر از مقدار واردات کالاهای کشاورزی نیز به ترتیب ۱۸/۸ و ۵/۵ درصد بوده است.

واردات میوه‌های خوراکی در سال ۱۳۸۷ بالغ بر ۸۴۰/۱ هزار تن به ارزش ۳۰۳/۵ میلیون دلار بود که نسبت به سال قبل از نظر وزن و ارزش به ترتیب ۳/۸ درصد کاهش و ۴/۹ درصد افزایش داشت.

درصد رشد در ارزش و ۲۶/۶ درصد رشد در وزن مواجه شد. در سال ۱۳۸۷ در میان کالاهای اساسی، واردات گوشت قرمز افزایش داشت (به دلیل افزایش شدید قیمت‌های جهانی، رشد ارزش گوشت وارداتی بسیار بیشتر از افزایش وزن گوشت وارداتی بود) و واردات گوشت مرغ، ماهی، قند و شکر و چای کاهش یافت.

بررسی سهم و ترکیب زیرگروه‌های محصولات کشاورزی وارداتی نشان می‌دهد که در میان کالاهای اساسی،

(ارزش: میلیون دلار) **جدول ۳-۱۳- واردات محصولات کشاورزی** (وزن: هزار تن)

درصد تغییر		۱۳۸۷		۱۳۸۶		
وزن	ارزش	وزن	ارزش	وزن	ارزش	
☐	☐	۵۹۱۹/۵	۲۰۸۴/۱	۱۸۹/۳	۳۴/۱	گندم
☐	☐	۱۳۳۴/۶	۴۴۸/۵	۱۹۹/۹	۶۹/۵	جو
۳۰/۲	۸۵/۱	۱۳۸۹/۱	۷۹۴/۵	۱۰۶۷/۲	۴۲۹/۲	برنج
۲۶/۶	۶۵/۷	۳۳۹۷/۲	۱۰۸۶/۵	۲۶۸۳/۴	۶۵۵/۶	ذرت
-۳/۸	۱/۱	۴۷/۷	۱۱۴/۳	۴۹/۶	۱۱۳/۰	چای
-۱۹/۲	-۳۲/۹	۹۹۸/۷	۲۸۷/۸	۱۲۳۶/۲	۴۲۸/۹	قند و شکر
۱۲/۵	۵۴/۸	۷۳/۴	۲۸۳/۷	۶۵/۳	۱۸۳/۳	گوشت قرمز
-۲۶/۳	-۲۰/۴	۱۸/۳	۱۸/۴	۲۴/۸	۲۳/۱	ماهی
-۳۹/۴	-۲۹/۴	۱۹/۸	۳۸/۸	۳۲/۷	۵۴/۹	گوشت مرغ
-۱۲/۴	۱۴/۲	۴۶۸۵/۹	۳۹۰۵/۳	۵۳۴۹/۳	۳۴۱۸/۶	سایر
۶۶/۲	۶۹/۱	۱۸۱۰۶/۹	۹۱۴۶/۵	۱۰۸۹۷/۷	۵۴۱۰/۱	واردات کالاهای کشاورزی
۵۶/۹	۴۶/۱	۴۱/۰	۱۶/۳	۲۶/۱	۱۱/۲	سهم کالاهای کشاورزی از کل واردات

ماخذ: آمار بازرگانی خارجی کشور - گمرک جمهوری اسلامی ایران

افزایش کسری تراز بازرگانی کالاهای کشاورزی در این سال بوده است. تحولات در حجم و ارزش صادرات و واردات کالاهای کشاورزی در سال ۱۳۸۷ نسبت به سال ۱۳۸۶ سبب شد تا رابطه مبادله بخش کشاورزی از ۱/۷ در سال ۱۳۸۶ به ۲/۱ در سال ۱۳۸۷ بهبود یابد.

بررسی وضعیت صادرات و واردات محصولات کشاورزی نشان می‌دهد کسری تراز بازرگانی این بخش که در سال ۱۳۸۶ به میزان ۱/۷ میلیارد دلار بود در سال ۱۳۸۷ تشدید شد و به ۵/۶ میلیارد دلار رسید. افزایش میزان واردات ناشی از خشکسالی دلیل عمده

جدول ۳-۱۵- وضعیت رابطه مبادله بخش کشاورزی

(دلار/تن)

درصد تغییر	سال		
	۱۳۸۷	۱۳۸۶	
۲۱/۹	۱۰۴۶/۷	۸۵۸/۶	ارزش واحد صادرات
۱/۸	۵۰۵/۱	۴۹۶/۴	ارزش واحد واردات
۰/۴	۲/۱	۱/۷	رابطه مبادله (۱)

۱- تغییر برحسب واحد درصد می‌باشد.

جدول ۳-۱۴- تراز بازرگانی محصولات کشاورزی

(میلیون دلار)

درصد تغییر	سال		
	۱۳۸۷	۱۳۸۶	
-۳/۹	۳۵۱۸/۷	۳۶۶۰/۹	صادرات
۶۹/۱	۹۱۴۶/۵	۵۴۱۰/۱	واردات
۲۲۱/۷	-۵۶۲۷/۸	-۱۷۴۹/۲	تراز بازرگانی